

Νίκος Βέππας

**«Η σημερινή
εικόνα δεν
σηματοδοτεί έξοδο
από την κρίση»**

σελ 7

ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ;

ΤΟΥ ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ*

Είναι η οικονομία σε τροχιά ανάπτυξης και πλησιάζει το τέλος της κρίσης; Ή μήπως έχουν πια κυριαρχήσει τέτοια χαρακτηριστικά που οδηγούν, στην καλύτερη περίπτωση, σε στασιμότητα και αυξάνουν την πιθανότητα νέας αποσταθεροποίησης; Ανάλογα με την οπτική γωνία, μπορεί κανείς να δει μέρος της συνολικής εικόνας.

Η έκφραση της ελληνικής κρίσης έγινε κυρίως μέσα από τον εκτροχιασμό στα «δίδυμα ελλείμματα», δημοσιονομικό και εξωτερικού ισοζυγίου. Το πρώτο έλλειμμα αντανακλά σπατάλη και αναποτελεσματικότητα του κράτους. Το δεύτερο αντανακλά χαμηλή ανταγωνιστικότητα. Τα δύο συνδέονται στενά, με κοινή τους μήτρα την εσωστρεφή και υπερβολικά εξαρτώμενη από το κράτος παραγωγική δραστηριότητα. Ποια είναι, λοιπόν, η εξέλιξη αυτών των ελλειμμάτων;

Στην επιφάνεια, τουλάχιστον, και τα δύο έχουν ισορροπήσει, ουσιαστικά ήδη από το 2014. Αυτή είναι φυσικά μια θετική εξέλιξη για την οικονομία – είναι όμως η εξισορρόπηση διατηρήσιμη; Δημοσιονομικά, η οικονομία δεν παράγει νέα ελλείμματα. Ο στρεβλωτικός χαρακτήρας όμως του σημερινού φορολογικού και ασφαλιστικού συστήματος τείνει να ανακόπτει την πορεία ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Οι σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης, που είναι επιθυμητοί όσο και απαραίτητοι, δεν θα μπορούσαν να επιτευχθούν χωρίς σημαντικές τομές στο ισχύον σύστημα. Αντίστοιχα, τα περιθώρια εξορθολογισμού των δημόσιων δαπανών παραμένουν σημαντικά και πρέπει να εξαντληθούν. Με δυο λόγια, το επίπεδο των εσόδων και δαπανών μπορεί να μην είναι πια πρόβλημα, αλλά η σύνθεσή τους είναι.

Στο εξωτερικό ισοζύγιο, κυρίως στο εμπορικό, η κατάσταση είναι επίσης μεικτή. Ναι μεν τα ελλείμματα έχουν περιοστεί, αλλά αυτό έγινε περισσότερο με μείωση των εισαγωγών, ενώ η δυναμική των εξαγωγών είναι χαμηλότερη των προσδοκίων. Έτσι, εφόσον μια μελλοντική μεγέθυνση θα δημιουργήσει ζήτηση για εισροές από το εξωτερικό, η μη εύρωστη εικόνα των εξαγωγών θα τείνει συστηματικά να δημιουργεί πρόβλημα. Ενδεχόμενη αύξηση μισθών, που φυσικά είναι το κύριο ζητούμενο μεσοπρόθεσμα, θα υποσκάπτει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα, στον βαθμό που άλλοι παράγοντες, όπως η οπτιδοδρομική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος, η χαμηλή καινοτομικότητα των επιχειρήσεων και το υψηλό ρυθμιστικό βάρος του κράτους, συνεχίζουν να δρουν ως βαρίδια. Άλλωστε η ευνοϊκή εικόνα στον εισερχόμενο τουρισμό και στις διεθνείς τιμές ενέργειας δεν μπορεί να λαμβάνεται ως δεδομένο ότι θα διατηρηθεί.

Παρατηρούμε, λοιπόν, σήμερα ανάκαμψη. Στο σύνολο του τρέχοντος έτους μάλλον λίγο πιο κάτω από 1,5% και στο επόμενο μάλλον λίγο πιο πάνω. Η μεγέθυνση αυτή είναι καλοδεχούμενη και σημαντική. Ένας λόγος που την επιτρέπει όμως είναι ότι η οικονομία εκκινεί από πολύ χαμηλή βάση και παρατεταμένη ύφεση. Θετικά συμβάλλει και το ευνοϊκό εξωτερικό περιβάλλον. Δομικές μεταρρυθμίσεις που επήλθαν από την αρχή της κρίσης επίσης βοηθούν. Σημαντικό είναι και ότι ο πολιτικός κίνδυνος φαίνεται χαμηλότερος από προηγούμενα χρόνια, μια που δεν υπάρχει πολιτικός φορέας που διεκδικεί αξιόπιστα να κυβερνήσει με σκοπό την ανατροπή του προγράμματος και την απομάκρυνση από την Ευρωζώνη, ενώ την ίδια ώρα

Το ουσιώδες ερώτημα είναι αν η δομή της οικονομίας έχει αλλάξει αρκετά ώστε να δικαιολογείται αισιοδοξία για ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Συνολικά, η σημερινή εικόνα, παρά τα επιμέρους σημεία προόδου, δεν σηματοδοτεί έξοδο από την κρίση και έναρξη ενός ενάρετου κύκλου, παρά μόνο υπό όρους και ανάλογα με κρίσιμες αποφάσεις που θα ληφθούν τους επόμενους λίγους μήνες.

και στην Ευρώπη δεν καταγράφεται βούληση για ενίσχυση φυγόκεντρων τάσεων.

Όσο όμως ευπρόσδεκτη είναι η καταγραφή θετικών ρυθμών μεγέθυνσης, άλλο τόσο ανησυχητικό είναι ότι αυτοί είναι χαμηλοί και μάλιστα σε ένα ευνοϊκό περιβάλλον. Είναι κεντρικής σημασίας πως ο ρυθμός μεγέθυνσης σήμερα είναι μόλις στο μισό από αυτόν που είχε θέσει αρχικά ως στόχο η οικονομική πολιτική μέσω του κρατικού προϋπολογισμού και του προγράμματος προσαρμογής. Επίσης κρίσιμο είναι πως ο ρυθμός ανάπτυξης στη χώρα υπολείπεται από αυτόν των Ευρωπαϊκών εταίρων, με την απόκλιση των οικονομιών μας να διευρύνεται αντί να μειώνεται.

Το ουσιώδες ερώτημα όμως είναι αν η δομή της οικονομίας έχει αλλάξει αρκετά ώστε να δικαιολογείται αισιοδοξία για ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης μεσοπρόθεσμα. Συνολικά, η σημερινή εικόνα, παρά τα επιμέρους σημεία προόδου, δεν σηματοδοτεί έξοδο από την κρίση και έναρξη ενός ενάρετου κύκλου, παρά μόνο υπό όρους και ανάλογα με κρίσιμες αποφάσεις που θα ληφθούν τους επόμενους λίγους μήνες.

Επί του πρακτέου, είναι απαραίτητο σε μια σειρά από τομείς, όπως στη φορολογία, τη λειτουργία κομβικών κρατικών υπηρεσιών και τη διαχείριση επιχειρησιακών δανείων, να υπάρξει πρόοδος που θα αποδεικνύει τη βούληση για αναπτυξιακή στροφή. Χωρίς αυτή τη βάση, το σημερινό μεγάλο κενό επενδύσεων κινδυνεύει, σε μια αυριανή έξοδο στις αγορές κεφαλαίου, να μεταφραστεί σε γενικότερη αδυναμία χρηματοδότησης της οικονομίας. Κάθε δυναμικός επενδυτής, εγχώριος ή αλλοδαπός, σε υπάρχουσα ή νέα επιχειρηματικότητα, μικρός ή μεγάλος, ενδιαφέρεται για τις προοπτικές της χώρας σε ορίζοντα περίπου δεκαετίας. Στον βαθμό που θα διαφανεί πως η χώρα συνολικά γυρίζει σελίδα και θέλει πραγματικά να αναζητήσει τη θέση της ανάμεσα στις ανταγωνιστικές και ευμερούς οικονομίες της Ευρώπης, η εισροή επενδύσεων θα καταστεί πολύ εύκολη. Όσο όμως η χώρα φαίνεται να νοσταλγεί τα χαρακτηριστικά που συστηματικά παρήγαγαν ελλείμματα και χαμηλή παραγωγικότητα στο παρελθόν, η στασιμότητα θα παγιώνεται και η λήξη της κρίσης θα εξακολουθεί να είναι πολύ μακριά.

***Ο Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του ΙΟΒΕ και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.**

